

Asunto ensin -julkaisujen suuntaukset, pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet

SUVI RAITAKARI & KIRSI JUHILA

Johdanto

Kotona asuminen ja asunnottomuus ovat kansainvälisesti ajankohtaisia teemoja. Esillä on esimerkiksi huoli siitä, että metropolialueilla on pulaa pienistä, kohtuuhintaisista asunnoista, jolloin syntyy rakenteellista lyhyttä ja pitkäaikaista asunnottomuutta (esim. Benjaminsen 2013b; 2013c). Asunnottomuuden poistamisen lisäksi poliittisena tavoitteena on, että mahdollisimman moni asumisessaan apua tarvitseva asuisi laitosten sijasta kotona tukipalveluiden turvin. Siten myös pitkäaikaisasunnottomuutta ratkaistaan yhä useammin oman kodin ja sinne tuotavien palvelujen periaatteella, jota kutsutaan Asunto ensin -malliksi (jatkossa AE-malli) (Kaakinen 2013).

Tässä katsauksessa tarkastellaan AE-julkaisuja, jotka lähtevät siitä, että alun perin AE-malli kehitettiin New Yorkissa 1990-luvun alussa Pathways to Housing -järjestössä Sam Tsemberiksen johdolla. Mallin tavoitteena on siirtää mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät asunnottomat suoraan pysyvään kotiin ilman väliportaita. Alkuperäisessä AE-mallissa sitoudutaan kahdeksaan periaatteeseen: 1) asuminen on ihmisen perusoikeus, 2) asiakkaita kohdataan arvostavasti ja myötätuntoisesti, 3) asiakkaan kanssa sitoudutaan työskentelemään niin kauan kun hän tukea tarvitsee, 4) hajautettu asuminen on ensisijainen vaihtoehto, 5) tuki ja asuminen ovat erotettu toisistaan, 6) asiakkaalla on valinnanvapaus ja itsemääräämisoikeus, toiminta on 7) toipumista edistävää ja 8) haittoja vähentävää. (esim. Tsemberis 2010; Busch-Geertsema 2013, 18; Kaakinen 2013.)

AE-malli on saanut suurta kansainvälistä huomiota mielenterveys- ja/tai päihdeongelmista kärsivien sekä rikostaustaisten pitkäaikaisasunnottomien asumisratkaisuna (Pleace & Bretherton 2012a). Kyseessä on erityinen asumispalvelukonsepti, filosofia sekä kasvava tutkimusalue – toiset puhuvat jopa asunnottomuuspolitiikan paradigmamutoksesta (Bostad först som..., 2013; Kaakinen 2013). AE-mallin taustalla on lineaarisen portaikkomallin (LI-malli) kritiikki. Lineaarisessa mallissa perusajatuksena on luoda kuntoutusta tukevien asumisyksiköiden jatkumo (sairaala-asuntola, asumisyhteisö-tukiasunto-oma koti). Portaikkomallissa ammattilaiset kuntouttavat asiakkaita kuntoutuspaikka kerrallaan kohti itsenäistä asumista. Kuntoutuksen katsotaan edellyttävän päihdeettömyyttä, sääntöjä ja kontrollia. Useissa tutkimuksissa on tuotu esiin kuntoutujan vaikeus siirtyä jatkumossa eteenpäin sekä sopivien seuraavien asumisyksiköiden puuttuminen. (Jokinen & Juhila 1991; Tsemberis & Asmussen 1999; Sahlin 2005; Atherton & McNaughton-Nicholls 2008; Johnsen & Teixeira 2010.)

Pathways to Housing -järjestö on asumismalleja (AE ja LI) vertailevilla tutkimuksillaan onnistunut vakuuttamaan poliitikkoja ja tutkijoita maailmanlaajuisesti AE-mallin vaikuttavuudesta ja hyödyllisyydestä (ks. alaluku Asumismalleja vertailevat tekstit). Samalla se on generoinut asunnottomuustutkimusta laajemminkin ja synnyttänyt keskustelun erilaisten asumisratkaisujen (siirrettävyyden) mahdollisuuksista. Lähes kahdenkymmenen vuoden jälkeen AE-mallin lanseeraamisesta on tarpeen eritellä tarkemmin sitä, millaisia julkaisuja siihen liittyen on tehty. Ennen kun käymme läpi paikantamaamme kuutta julkaisujen suuntausta, avaamme tarkemmin sitä, kuinka tämä kartoittava katsausartikkeli toteutettiin (ks. myös Hinkka & al. 2006; Kallio 2006).

Artikkeli on osa Suomen Akatemian ja Tampereen yliopiston rahoittamaa tutkimusprojektia "Pitkäaikaisasunnottomuus ja Asunto ensin periaatteen soveltaminen Suomessa (2011–2015)".

Katsauksen aineisto, kysymykset ja toteutus

Katsausartikkelin tavoitteena on luoda kokonaiskuva AE-julkaisuista. Tarkastelemme julkaisuja siitä näkökulmasta, miten ne eroavat toisistaan tutkimustavallisesti. Muotoilimme kolme selvitystehtävää:

- 1) Millaisia suuntauksia AE-julkaisuista on paikannettavissa?
- 2) Mitkä ovat kunkin suuntauksen pääargumentit?
- 3) Mitkä ovat kunkin suuntauksen käytännöllis-poliittiset tavoitteet?

Vastauksia lähdettiin etsimään muodostamalla AE-julkaisuista aineistokorpus, johon koottiin mahdollisimman kattavasti tavalla tai toisella alkuperäisen AE-mallin (Pathways to Housing-järjestön malli) lähtökohdakseen ottavat tekstit. Otimme mukaan vuoteen 2013 mennessä kirjoitetut sekä tieteelliset alkuperäisartikkelit ja löyhemmin tutkimukseen kiinnittyvät julkaisut, kuten arviointiraportit, selvitykset, puheenvuorot, oppi- ja ohjekirjat. Tärkein valintakriteeri oli *tekstin kytkeytyminen yhdysvaltalaisesta Pathways to Housing -järjestön mallista käytävään keskusteluun*. Hakusanoina käytettiin käsitteitä ”Asunto ensin”, ”Housing First” ja ”Bostad först”. Etsimme kirjallisuutta vuoden 2013 aikana monista eri lähteistä. Hyödynsimme Google-hakukonetta ja Asuntoensin.fi-sivuston julkaisutietoja sekä Ebsco Host -viitetietokantaa, AE-konferenssien ja kokousten (Lund 12.–14.4.2013; Amsterdam 13.–14.6.2013; Kööpenhamina 22.11.2013) materiaalia. Tärkeiksi lähteiksi osoittautuivat löydettyjen tekstien lähdeluettelot – niiden avulla löysimme uusia tekstejä ja varmistuimme siitä, että meillä on käytettävissämme keskeiset julkaisut. Tekstejä varmasti myös puuttuu, etenkin kun uusia AE-julkaisuja syntyy kiihtyvällä tahdilla. Englannin- ja suomenkieliset tekstit ovat yliedustettuja. Rajoituksistaan huolimatta aineistokorpus mahdollistaa kuitenkin julkaisujen suuntauksien, niiden pääargumenttien ja käytännöllis-poliittisten tavoitteiden erittelemisen.

Käytännössä katsaus toteutettiin siten, että tekstejä luettiin läpi pitäen mielessä selvitystehtävät. Luokittelimme tekstejä sen mukaan a) millaista aineistoa niissä käytetään, b) millaiseen tutkimusasetelmaan ja tutkimuksen tekotapaan ne perustuvat, c) millaisella tyylillä ne on kirjoitettu, d) kenelle ja e) miksi ne on kirjoitettu. Muodos-

timme kuusi Excel-taulukkoa, joihin kokosimme eri suuntauksiin kuuluvien julkaisujen kirjoittajatiedot sekä pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet.

Kunkin suuntauksen katsomme edustavan erilaista tapaa tehdä AE-tutkimusta sekä käydä malliin liittyvää keskustelua. Suuntauksien nimeämisessä hyödynsimme vakiintuneita tapoja tehdä eroja eri julkaisutyyppeihin ja tutkimustapojen välillä (esim. vertaileva tutkimus vs. arviointitutkimus). Keskitymme katsauksessa tietoisesti suuntauksia erottaviin tekijöihin ja kunkin suuntauksen pääpiirteisiin. Suuntauksien esitysjärjestys kuvastaa sitä, kuinka AE-julkaisut ovat muuttuneet ajassa: asumismalleja vertailevat tekstit ovat ”juuri”, josta on parissa vuosikymmenessä versonut monipuolinen tutkimus- ja keskustelualue. Julkaisujen suuntauksissa siirrytään kriittikittömästä AE-mallin testaamisesta ja mallintamisesta kohti kriittisempiä yhteiskuntatieteellisiä puheenvuoroja. Vaikka suuntaukset menevät osin ajallisesti päällekkäin, on kukin niistä syntynyt aikaisemman tutkimuksen ja siihen kohdistuvan kritiikin innoittamana. Tutkimuksen monipuolistuessa myös käsitteistö rikastuu: alkuperäinen AE-malli (*Pathways Housing First PHF*) hajoaa erilaisiksi sovelluksiksi ja rinnalle tulee esimerkiksi asuntovetoisuuden (*housing-led*) käsite (Pleace & Bretherton 2012a). Tämä tuottaa myös katsauksemme käsitteellistä moninaisuutta.

Asumismalleja vertailevat tekstit

Tsemberiksen rekisteriaineistoon sekä asiakaskyselyyn ja -testeihin perustuva artikkeli ”From Street to Home: An Innovative Approach to Supported Housing for Homeless Adults with Psychiatric Disabilities” (1999) aloitti asumismalleja vertailevien tutkimusartikkeleiden sarjan, josta muodostui perusta AE-mallista käytävälle kansainväliselle keskustelulle. Monissa tätä tutkimusta seuranneissa julkaisuissa toistetaan ja levitetään asumismalleja vertailevien tutkimusten pääargumentteja (esim. Johnson & al. 2012; Johnsen & Teixeira 2012). Suuntauksessa etäännytään yksilölähtöisistä asunnottomuuden syistä: ongelmana eivät ole ”vaikeasti asutettavat” yksilöt vaan epäsovit ja huonosti toimivat asumisen mallit, jotka eivät vastaa asiakkaiden tarpeisiin (Tsemberis & Asmussen 1999).

Suuntauksessa rakennetaan eroa AE-mallin (al-

kuperäisen Pathways to Housing sovelluksen) ja LI-mallin välille. Malleja vertaillaan hyödyntämällä kontrolloitua koeasetelmaa ja kvasikokeellisia asiakasryhmävertailuja. Vertailutietoja kerätään tietyin väliajoin toistettavilla asiakaskyselyillä ja -testeillä sekä rekistereistä. Suuntauksen pääargumentit ovat seuraavat: 1) AE-mallin asukkaat pystyvät useammin ja pidempään pitämään asuntonsa ja näin pääsemään tehokkaammin pois asunnottomuudesta kuin LI-mallin asukkaat (Tsemberis 1999; Tsemberis & Eisenberg 2000; Tsemberis & al. 2004; Stefancic & Tsemberis 2007), 2) AE-malli vähentää asukkaiden sairaalapäivien määrää ja palveluiden käyttöä enemmän kuin LI-malli ja on siten taloudellisempi vaihtoehto (Gulcur & al. 2003; Larimer & al. 2009; Padgett & al. 2011), 3) AE-mallissa asukkaat käyttävät alkoholia ja heillä on mielenterveysongelmia joko saman verran tai vähemmän kuin LI-mallissa (Tsemberis & al. 2003; Tsemberis & al. 2004; Padgett & al. 2006; Padgett & al. 2011), 4) asunto, valinta ja autonomian kokemus vähentävät psyykkisiä oireita, joten AE-malli tukee psyykkistä hyvinvointia LI-mallia paremmin (Greenwood & al. 2005), 5) sosiaalinen integraatio on monitahoinen ilmiö, johon vaikuttavat asumismuoto, naapurusto, persoonallisuus ja merkityksellisen tekemisen määrä (Yanos & al. 2007) ja 6) AE-mallissa on olennaisinta yksilöllisyyden kunnioittaminen, sensitiivisyys traumoille sekä tarpeiden, toiveiden ja palveluiden mahdollisimman hyvä yhteensovittaminen.

Alkujaan ja pääsääntöisesti asumismalleja vertaileva tutkimus on yhdysvaltalaista, jolloin sen argumentaatio on suunnattu ensisijaisesti amerikkalaisille päättäjille ja tutkijoille. Tästä poikkeuksen tekee uusi ruotsalainen vertaileva tutkimus, jossa ei ole havaittu niin merkittäviä eroja AE- ja LI-mallin välillä kuin mitä aikaisemmassa tutkimuksessa on esitetty (Källmen 2013). Vertailevassa tutkimuksessa yhdistyvät sekä kokeellisen tutkimuksen objektiivisuus että poliittinen intressisidonnaisuus. *Käytännöllis-poliittisena tavoitteena* on vakuuttaa päättäjät, ammatilaiset ja tutkijat siitä, että AE-malli on (kustannus)tehokas tapa poistaa vaikeassa elämäntilanteessa olevien ihmisten asunnottomuutta, ja että he kykenevät asumaan itsenäisesti, tavallisessa asunnossa, mikäli tuki on riittävää (mm. Tsemberis 1999; Tsemberis & Eisenberg 2000; Gulcur & al. 2003). Lisäksi suuntaus ajaa vapaaehtoisuu-

teen, haittojen vähentämiseen ja valinnanmahdollisuuksiin perustuvia palveluja (Greenwood & al. 2005; Larimer & al. 2009; Nelson 2010; Padgett & Henwood 2012).

Suuntaus perustuu kvantitatiivisen tutkimuksen traditioon. Asunnottomuuden ratkaisu kulminoituu kysymykseen siitä, mikä interventio toimii tehokkaimmin ja taloudellisimmin. Pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet välittyvät helppotajuisina laajalle yleisölle, mutta tutkimusten kriittinen arvioiminen edellyttää koeasetelma- ja rekisteritutkimuksen hallintaa. Julkaisujen argumentatiivisesta voimasta kertoo se, että niiden ansiosta AE-malliin viitataan usein ainoana ”näyttöön perustuvana” (*evidence-based*) asunnottomuuden ratkaisuna (Pleace & Bretherton 2012a).

Oppikirjat ja mallinnukset

Tsemberis on kahdessa julkaisussaan kuvannut AE-mallin periaatteita ja toteutustapaa (Tsemberis & Assmussen 1999; Tsemberis 2010). Julkaisut mallintavat toimintatapoja sekä antavat käytännönläheisiä ohjeita AE-mallin toteuttamiseen (ks. myös McManus 2011; De Decker 2012). Oppikirjat ja mallinnukset tunnistaa pyrkimyksestä kuvata AE-mallia ideaalisesti ja yksityiskohtaisesti. Julkaisuissa suhde aikaisempaan tutkimukseen ja käytettyyn aineistoon on löyhä. Mallinnukset perustuvat työntekijöiden ja asiakkaiden välittämään tietoon sekä asiantuntijaryhmien käymiin keskusteluihin. Suuntauksen *pääargumentti* on, että tarvitaan ohjeita AE-mallin ja asuntovetoisten ratkaisujen (oikeanlaiseen) omaksumiseen, toteuttamiseen ja levittämiseen. *Käytännöllis-poliittisesti* tekstit tähtäävät tiedon lisäämiseen AE-mallista sekä tarjoavat neuvoja sen toteutukseen. Julkaisut on suunnattu asumispalveluista vastaaville tahoille, käytännön asiakastyötä tekeville ja niille, jotka ovat käynnistämässä asuntovetoisia asumisratkaisuja.

Tutkimussuuntaus tukeutuu ammatillisten oppikirjojen perinteeseen, jossa ideaalityyppisesti kuvataan, millaista hyvän ammatillisen toiminnan tulisi olla. Oppikirjatyyli esittää AE-mallin menestyksekkäänä interventiona, jonka lopputuloksena asunnottomasta tulee vastuuta ottava ja valintoja tekevä asukas. Julkaisut määrittelevät ne kriteerit, joita vasten myöhemmissä teksteissä arvioidaan, mikä asumisratkaisu lopulta on AE-

mallin mukainen ja mikä ei. Asunnottomuuden ratkaisun katsotaan edellyttävän AE-mallin toteuttamista mahdollisimman ”oikein” ja ”puhtaasti”.

Arviointitutkimukset ja katsaukset

Arviointitutkimukset ja katsaukset siirtävät AE-keskustelun painopistettä vähitellen Yhdysvalloista Eurooppaan. Suuntauksen kolmessa ensimmäisessä tutkimuksessa vielä arvioidaan yhdysvaltalaisia ja kanadalaisia AE-sovelluksia (Perlman & Parvensky 2006; Toronto Shelter Support & Housing Administration 2007; Pearson & al. 2007). Eurooppalaiseen arviointitutkimukseen merkittävän sysäyksen on antanut EU:n komission rahoittama, PROGRESS-ohjelman ”Housing First Europe” -arviointihanke (2011–2013) (Busch-Geertsema 2013; Benjaminsen 2013a; Johnsen & Fitzpatrick 2012; 2013; Wewerinke & al. 2013) sekä Tanskan kansallisen, AE-lähtöisen asunnottomuusstrategian arviointi (Benjaminsen 2013b; 2013c).

Yhteistä arviointitutkimuksille on se, että niissä kuvataan AE-sovellusten toteutustapaa ja asiakaskuntaa sekä arvioidaan sovellusten kykyä tuottaa pysyvää asumista ja hyvinvointihyötyjä asiakkaille. Tutkimukset päätyvät keskenään sekä myös asumismalleja vertailevien tekstien kanssa samansuuntaisiin tuloksiin ja pääargumentteihin. Arviointitutkimukset perustuvat yhdestä tai useammasta AE-sovelluksesta kerättyyn haastattelu- ja asiakastietoaaineistoon. Tutkimuksissa yhdistetään laadullista kuvaamista ja numeraalista esittämistä. Tavoitteena on sekä kuvata AE-sovellusten keskeisiä elementtejä että tuottaa tietoa sovellusten hyödyistä ja vaikutuksista (esim. McNaughton & Atherton 2011).

Samaan tavoitteeseen pyrkivät Sara Johnsen ja Ligia Teixeiran (2010) ja Nicholas Pleacen (2012) aikaisempaan tutkimukseen perustuvat katsausjulkaisut. Pleace (2012) luokittelee AE-sovellukset alkuperäiseen Pathways Housing Firstiin (PHF), yhteisöasumiseen perustuvaan (Communal Housing First CHF) ja ”kevyeen” AE-sovellukseen (Housing First ‘Light’ Services HFL). Jaottelu on saanut merkittävän sijan tutkimusalueella. Arviointitutkimusten ja katsauksien pääargumentit ovat seuraavat: 1) AE-sovellukset tuottavat kustannussäästöjä ja hyvinvointi-
hyötyjä sekä vähentävät asunnottomuutta (esim.

Perlman & Parvensky 2006), 2) nykyinen tutkimustieto asumismalleista on puutteellista, mutta olemassa oleva tieto tukee AE-sovellusten omaksumista (Johnsen & Teixeira 2010), 3) AE-sovellusten toimivuudessa olennaista ovat riittävät resurssit, ammattitaitoiset työntekijät sekä vuokra-asuntojen saaminen (Busch-Geertsema 2013), 4) hajasijoitetun asumisen tulee olla ensisijainen vaihtoehto (Benjaminsen 2013a), 5) asukkaat ovat tyytyväisiä saamaansa tukeen ja raportoivat elämänlaadun parantuneen (Kristiansen & Espmarker 2012; Benjaminsen 2013, Johnsen & Fitzpatrick 2012; 2013; Wewerinke & al. 2013).

Käytännöllis-poliittisena tavoitteena on todistaa AE-sovellusten hyödyllisyys ja näin turvata AE-sovellusten jatkokehittäminen, -rahoitus ja -tutkimus. Julkaisuilla tuetaan paikallisten sovellusten kehittämistä nostamalla esille menestystekijöitä ja ongelmakohtia. Ongelmakohtiksi nimeetään esimerkiksi asuntojen ja asukkaiden mielekkään päivätekemisen puute, yhteiskuntaan integroitumisen vaikeus ja yksinäisyys. Suuntaus peräänkuuluttaa EU:n jäsenmaiden vastuuta tukea AE-sovellusten levittämistä ja tutkimusta, jotta asumisratkaisut perustuisivat tutkittuun tietoon ja testattuihin käytäntöihin. (Esim. Johnsen & Teixeira 2010; Busch-Geertsema 2013; Johnsen & Fitzpatrick 2012; 2013.)

Suuntauksessa kiinnitytään tapaus- ja arviointitutkimuksen traditioon, joskin metodologisia ja metodisia ratkaisuja kuvataan julkaisuissa hyvin vähän. Julkaisut mahdollistavat keskustelun siitä, mitkä ovat AE-sovellusten menestystekijöitä ja ongelmakohtia. Ne antavat eväitä arvioida, missä menevät alkuperäisen AE-mallin rajat ja millainen asumisratkaisu ei enää ole AE-sovellus (Johnson & al. 2012; Pleace 2008; 2011a ja b). Tiedon tuotanto on tähdätty poliittisten päätöksentekijöiden ja käytännön kehittämistyötä tekevien tarpeisiin.

Soveltamis- ja siirrettävyysspuheenvuorot

2010-luvulla AE-mallia sovelletaan monin eri tavoin Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Euroopassa. Osa sovelluksista perustuu (poiketen alkuperäisestä AE-mallista) yhteisöasumiseen, määräaikaiseen asumiseen, kevyttä tukea tarjoavaan kotikuntoutukseen ja/tai olemassa olevien palveluiden räätälöintiin asumisen tueksi (esim. Tainio

& Fredriksson 2009; Pleace 2012a; Johnson & al. 2012, 14; Kettunen 2013). Puheenvuoroissa esitetään huolta siitä, että AE-sovelluksissa on etäännytty liian kauaksi alkuperäisestä mallista ja että käsitettä Asunto ensin käytetään epätarkasti. Teksteille on leimallista ristiveto ”puhdasoppisuuden” ja paikallisiin oloihin soveltamisen sekä AE-myönteisyyden ja kriittisyyden välillä. (Esim. Pleace & Bretherton 2013.)

Suuntauksesta on tunnistettavissa kolme, paljon viitattua julkaisua, jotka ovat merkittäväällä tavalla vieneet AE-keskustelua eteenpäin. Ensimmäisessä Ian Atherton ja Carol McNaughton-Nicholls (2008) esittävät, että AE-mallin soveltamiseen ja tuloksellisuuteen vaikuttavat kohdejoukko, kunkin maan lainsäädäntö, tukipalveluiden luonne ja niiden käyttötapa sekä asunomarkkinat. Artikkelissa päädytään siihen, kuten liki kaikissa puheenvuoroissa, että tarvitaan lisää eurooppalaista tutkimusta AE-mallin menestystekijöistä, kontekstieroista ja ongelmakodista.

Toisessa julkaisussa Pleace (2011a) esittää neljä väitettä. AE-käsite on levinnyt kattamaan hyvin erilaisia asumisratkaisuja, ja sitä käytetään löyhästi. AE-malli ei ole kaikenkattava ratkaisu asunnottomuusongelmaan. On mahdollista, että toisenlaisilla asumisratkaisulla päästään joissain tapauksissa parempiin tuloksiin. Asunnottomuuskeskustelussa keskitytään liikaa moniongelmaisten ihmisten asumisen kysymyksiin asunnottomien enemmistön ja rakenteellisten näkökulmien jäädessä sivuun.

Kolmannessa tekstissä Guy Johnson ja kumppanit (2012) pohtivat AE-mallin relevanssia Australian kontekstissa. Mallin soveltaminen ja tuloksellisuus edellyttävät riittävää resursointia, mikä saatetaan poliittisessa keskustelussa unohtaa. On lisäksi mahdollista, että keskustelussa ohitetaan kriittisiä tutkimustuloksia, yksinkertaistetaan asioita ja asetetaan mallille liian suuria odotuksia. Myös suomalaiset tutkijat ovat osallistuneet AE-mallista käytyyn keskusteluun. He ovat esitelleet AE-mallin soveltamista Suomessa (Tainio & Fredriksson 2009), tuoneet esille AE-malliin ja portaikkomalliin liittyviä jännitteitä (Raitakari & Juhila 2012) sekä haittojen vähentämiseen perustuvan asumissosiaalisen työn vaativuutta (Kettunen & Granfelt 2011).

Puheenvuoroissa esitetään seuraavia pääargumentteja: 1) Tarvitaan lisää tutkimusta AE-mallin soveltamisesta sekä muista asumisratkaisuksista (mm. Atherton & McNaughton-

Nicholls 2008; Tainio & Fredriksson 2009; Tsai & Rosenheck 2012). 2) Vain osa malleja vertailevista teksteistä perustuu kontrolloituun koeasetelmaan tai on vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleja, joten tutkimusnäyttö ei ole niin vahvaa mitä usein annetaan ymmärtää (Johnson & al. 2012). 3) Tapa laskea AE-mallin kustannussäästöjä perustuu olettamuksiin käytetyistä palveluista, eikä siten kuvaa todellista palveluiden käyttöä tilanteessa, jossa ihminen ei ole AE-mallin asukas (Johnson & al. 2012). 4) Asunnon säilyminen on kiistämätön saavutus, mutta AE-tutkimusten näyttö on vaatimattomampaa koskien päihde- ja mielenterveysongelmista toipumista ja sosiaalista integraatiota (Johnson & al. 2012). 5) Tärkeintä on pitää kiinni AE-mallin filosofiasta eli asunnon ensisijaisuudesta, asukkaan itsemääräämisoikeudesta ja valinnanvapaudesta. 6) AE-malli ei pysty asuttamaan kaikkia tai ole kaikkivoipa asunnottomuuden ratkaisu. 7) Kriittikistä huolimatta AE-mallilla on paljon annettavaa (Padgett 2013; Pleace 2013; Pleace & Bretherton 2013). 8) Mallin täytäntöönpano edellyttää resursseja.

Käytännöllis-poliittisena tavoitteena tutkimussuuntauksessa on edistää AE-tutkimusta ja käytännön soveltamishankkeita. Kriittisyyden tarkoitus ei ole niinkään kumota AE-mallia vaan osoittaa sen rajat ja edelleen kehittää sitä eurooppalaisissa oloissa. Puheenvuorot perustuvat aikaisempaan tutkimukseen ja aiemmin käytyyn keskusteluun, mutta suhde niihin on implisiittinen ja löyhä. Puheenvuoroilla voi nähdä olevan merkitystä AE-sovellusten tunnetuksi tekemisessä. Ne on kirjoitettu ensisijaisesti tahoille, jotka rahoittavat, kehittävät ja toteuttavat AE-sovelluksia.

Mikrokäytäntöjen ja kokemuksen tutkimus

Vasta kun jokin toimintamalli on kehitetty ja siitä on olemassa kokemuksia, voidaan sitä tutkia mikrokäytäntöinä eli ihmisten yhdessä tuottamana ja kokemana toimintana. Siten AE-sovellusten tutkiminen arkisten (työ)käytäntöjen sekä eri osapuolten kokemusten näkökulmasta on vielä melko uutta. Tutkimukset erittelevät sitä, miten AE-sovellukset realisoituvat ja miltä ne näyttävät työntekijöiden (Collins & al. 2012; Johnson & Fitzpatrick 2012; Granfelt 2013a; 2013b; Haahtela 2013), asiakkaiden (Collins & al.

2012; Johnsen & Fitzpatrick 2012; Kristiansen & Espmarker 2012; Benjaminsen 2013a; Bild & Källmen 2013; Granfelt 2013a; 2013b; Haahtela 2013) ja hallinnollisten virkamiesten (Johnsen & Teixeira 2012) näkökulmasta. Useimmilla julkaisuilla on kaksitahoinen tavoite: tuoda esille AE-sovelluksiin liittyviä kokemuksia ja käytäntöjä sekä tämän tiedon varassa tehdä päätelmiä sovellusten toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Siten tässä osiossa käsittelemme joitakin julkaisuja, jotka olemme luokitelleet myös arviointitutkimuksiksi (ks. taulukko1).

Tutkimusten mukaan asukkaat korostavat sitä, miten tärkeää on työntekijöiden tavoitettavuus, vertaistuki sekä mahdollisuus olla rehellinen päihteiden käytön suhteen ilman pelkoa asunnon menettämisestä. He myös kertovat hajautetun asumisen ongelmista, kuten eristäytymisestä, integroitumisen vaikeudesta, köyhyydestä ja tekemisen puutteesta. (Johnsen & Fitzpatrick 2012; 2013; ks. myös Benjaminsen 2013a; Busch-Geertsema 2013; Granfelt 2013b.) Arne Kristiansenin ja Anne Espmarkerin (2012) narratiivinen tutkimus valottaa sitä, kuinka merkittäviä hyvinvointihyötyjä asumisen onnistumiseen liittyy. Asukkaiden kertomuksissa korostuu myös käytännöllisen tuen, välittämisen ja luottamuksen merkityksellisyys asumisen onnistumisessa. (Benjaminsen 2013; Blid & Källmen 2013; Knutgård & Kristiansen 2013; Granfelt 2013b.) Riitta Granfelt (2013a) on tutkinut AE-sovelluksia työntekijöiden näkökulmasta. Hän on käsitteellistänyt työntekijöiden tehtäväkuvaa asumissosiaalisesti työksi. Se sisältää muun muassa vuorovaikutus-, kotiuttamis-, läsnäolo- ja kontrollityötä.

Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke ”Pitkäaikaisasunnottomuus ja Asunto ensin periaatteen soveltaminen Suomessa (2011–2015)” nojautuu mikrokäytäntöjen ja kokemuksen tutkimisen perinteeseen. Osa julkaisuista kohdistuu AE-malliin ja osa laajemmin asunnottomuuden kysymyksiin ja tukityöhön.

Mikrokäytäntöjen ja kokemusten tutkiminen perustuu vuorovaikutus-, tapaus- ja kokemustutkimuksen lähtökohtiin sekä laadullisiin aineistoihin. Julkaisu on suunnattu sekä asukkaille ja käytännön työtä tekeville että laajasti työn kehittämistä ja ajankohtaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä kiinnostuneille. Niissä on myös pyrkimys kehittää ja soveltaa sosiaalityön ja marginaalisuuden tutkimuksen laadullisia menetelmiä ja siten

puhutella vastaavanlaisista otteista kiinnostuneita tutkijoita. Teksteistä voi paikantaa seuraavat *pääargumentit*: 1) AE-sovelluksia on tärkeä tutkia työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksina sekä osapuolten yhdessä tuottamana vuorovaikutteisena käytäntönä. 2) Työntekijät ja asiakkaat ratkaisevat arjen tilanteissa, mitä AE-malli kulloinkin tarkoittaa. 3) Siten on tärkeää tuottaa tietoa siitä, miten makrotason käsitteellistykset (kuten AE-malli) muuntuvat työntekijöiden ja asiakkaiden mikrotason todellisuudessa ja muuttavat sitä – sekä päinvastoin. Julkaisujen *käytännöllis-poliittisena tavoitteena* on lisätä ymmärrystä AE-sovelluksista yhteiskunnallisina, paikallisina, vuorovaikutuksellisin ja yksilöllisin käytäntöinä.

Kriittinen yhteiskuntateoreettinen tutkimus

Kriittisen yhteiskuntateoreettisen tutkimuksen suuntauksessa lähestytään AE-mallia tapausmerkkinä, josta on tulkittavissa jotakin yleisempää nyky-yhteiskunnan toiminta- ja ajattelutavoista. Julkaisuissa arvioidaan kriittisesti AE-mallin taustaolettamuksia, kuten ”näyttöön perustuvan” tutkimuksen ja politiikan keskinäissidosta (Stanhope & Dunn 2011), liberalistiseen talousajatteluun nojautumista (Willse 2010) sekä kuluttajavalintaa (Hansen Löfstrand & Juhila 2012). Tekstit ovat suunnattu yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta ja AE-mallin analysoimisesta kiinnostuneille.

Craig Willse (2010) osoittaa, miten AE-malli hyödyntää liberalistisen ajattelun logiikkaa ja ottaa lähtökohdaksi talouden ensisijaisuuden. Malli ei pyri muuttamaan rakenteita tai eriarvoisuutta, jotka itsessään synnyttävät uutta asunnottomuutta. Cecilia Hansen Löfstrand ja Kirsi Juhila (2012) analysoivat teoksen *Housing First* (2010) kuluttajuusdiskurssia. He tuovat esille, miten yhtäältä teoksessa korostetaan kuluttajavalintaa, mutta toisaalta valintojen tekemistä rajoitetaan ja asukkaalta edellytetään ”oikeiden” valintojen tekemistä.

Victoria Stanhope ja Kerry Dunn (2011) eritelevät AE-tutkimuksen käsityksiä tiedosta, vallasta ja poliittisesta vaikuttamisesta. Heille ”näyttöön perustuva” AE-tutkimus on ”näyttöön perustuvan” politiikan jatke ja apparaatti. He katsovat AE-tutkimuksella ja politiikalla olevan poikkeuksellisen vahva yhteys. Myös Stefan Kertesz

Taulukko 1. AE-julkaisujen suuntaukset, pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet.

Julkaisu	Pääargumentit	Käytännöllis-poliittiset tavoitteet
VERTAILEVAT TEKSTIT (N=21)		
Tsemberis 1999 Gulcur & al. 2003; Tsemberis & al. 2003 Tsemberis & al. 2004 Greenwood & al. 2005 Padgett & al. 2006 Gulcur & al. 2007; Stefancic & Tsemberis 2007 Yanos & al. 2007; Larimer & al. 2009 Robbins & al. 2009 Nelson 2010; Tsai & al. 2010; Edens & al. 2011 Goering & al. 2011 Henwood & al. 2011 Padgett & al. 2011; Collins & al. 2012b Padgett & Henwood 2012; Bild & Källmen 2013 Källmen 2013	AE-malli on LI-mallia tehokkaampi ja taloudellisempi tapa turvata paljon tukea tarvitsevien mielenterveys- ja päihdeasinkaiden asuminen Pysyvä asunto, valinnanvapaus ja autonomia vähentävät psyykkisiä oireita, joten AE-malli tukee psyykkistä hyvinvointia LI-mallia paremmin	Vakuuttaa eri toimijat siitä, että AE-malli on tehokas tapa poistaa vaikeassa tilanteessa olevien ja sairaiden asunnottomuutta ja, että he kykenevät riittävän tuen turvin asumaan itsenäisesti Ajaa vapaaehtoisuuteen, haittojen vähentämiseen ja valinnanmahdollisuuksiin perustuvia palveluja
OPPIKIRJAT JA MALLINNUKSET (N=4)		
Tsemberis & Asmussen 1999; Tsemberis 2010 McManus 2011; De Decker 2012	Tarvitaan ohjeita AE-mallin oikeanlaiseen omaksumiseen ja toteuttamiseen	Lisätä tietoa AE-mallin sisällöistä ja ohjata käytännön toteuttamista
ARVIOINTITUTKIMUKSET JA KATSAUKSET (N=15)		
Lanzerotti 2004; Perlman & Parvensky 2006 Toronto Shelter Support... 2007 Pearson & al. 2007; Pearson & al. 2009 Johnsen & Teixeira 2010 McNaughton & Atherton 2011 Johnsen & Fitzpatrick 2012 Kristiansen & Espmarker 2012 Pleace 2012; Benjaminsen 2013a Busch-Geertsema 2013 Johnsen & Fitzpatrick 2013; Wewerinke ym 2013 Gaetz & al. 2013	Tutkimustieto AE-mallista on puutteellista, mutta se tukee AE-mallin soveltamista ja kehittämistä Menestystekijöitä ovat riittävät resurssit, kuten ammattitaitoiset työntekijät ja vuokra-asuntojen saaminen Asukkaat raportoivat hyvinvointihyödyistä ja asiakastytyvyydestä	Todistaa AE-mallien hyödyllisyys ja tuloksellisuus, ja näin varmistaa AE-sovellusten jatkorahoitus, - kehittäminen ja -tutkimus Tukea paikallisten AE-sovellusten kehittämistä nostamalla esiin menestystekijöitä ja ongelma-kohtia
SOVELTAMIS-JA SIIRRETTÄVYYS- PUHEENVUOROT (N=27)		
Atherton & McNaughton-Nicholls 2008 Tainio & Fredriksson 2009 Busch-Geertsema 2010; Housing-led Policy... 2011 Busch-Geertsema 2011 Kettunen & Granfelt 2011; Pleace 2011a Pleace 2011b; Busch-Geertsema 2012 Guy 2012; Hansen Löfstrand 2012; Johnsen 2012 Johnsen & Teixeira 2012 ; Tsai & Rosenheck 2012 Tsemberis 2012 Pleace & Bretherton 2012a ja 2012b Raitakari & Juhila 2012 Benjaminsen 2013b ja 2013c Bostad först som innovation 2013 Cornes & al. 2013; Kaakinen 2013 Kettunen 2013; Knutgård & Kristiansen 2013 Padgett 2013, Pleace 2013	Tarvitaan lisää AE-mallin ja muiden asumisratkaisujen tutkimusta AE-mallissa ihmiset onnistuvat pitämään asuntonsa, mikä on merkittävää, mutta toipumis- ja integraatiotulokset ovat vaatimattomia Tärkeintä on pitää kiinni AE-filosofiasta Kritiikistä huolimatta AE-mallilla on paljon annettavaa	Edistää eurooppalaista tutkimusta ja AE-mallin käytännön kehittämistä Osoittaa AE-mallin reunaehdot ja rajat sekä näin herättää keskustelua siirrettävyyden pulmista
MIKKOKÄYTÄNTÖJEN JA KOKEMUSTEN TUTKIMUS (N=5)		
Collins 2012a; Johnsen & Teixeira 2012 Granfelt 2013a ja 2013b Haahtela 2013	AE-sovelluksia on tärkeä tutkia kokemuksina ja vuorovaikutuskäytäntöinä, sillä arjessa ratkaistaan, mitä AE lopulta tarkoittaa	Lisätä ymmärrystä AE-sovelluksista yhteiskunnallisina paikallisina, vuorovaikutuksellisinä ja yksilöllisinä käytäntöinä
KRIITTINEN YHTEISKUNTATETEELLINEN TUTKIMUS (N=5)		
Kertesz ym. 2009; Kertesz & Winer 2009 Wilse 2010; Stanhope & Dunn 2011 Hansen Löfstrand & Juhila 2012	AE-malli tukeutuu liberalistisen yhteiskunnan argumentaatioon ja rakenteisiin, eikä kyseenalaista tai pyri muuttamaan niitä	Purkaa auki AE-mallin taustaolettamuksia ja kyseenalaistaa niitä

Julkaisuja yhteensä 77

kollegioineen (2009) varoittaa riskeistä, jotka liittyvät AE-tutkimuksen ja politiikan liittoon: on mahdollista, että poliittiset toimijat odottavat ylipositiivisesti asumistulosten syntyvän helpolla, halvalla ja kaikissa konteksteissa.

Julkaisuista on luettavissa seuraavat pääargumentit 1) AE-malli tekee näkyväksi liberalistisen yhteiskunnan arvoja ja toimintatapoja, 2) AE-tutkimuksen ja politiikan suhde on vahva, mutta ei ongelmaton, kuten ei myöskään aina 3) tapa, jolla tutkimustuloksia sovelletaan käytäntöön (ks. Bostad först som ... 2013, 126). *Käytännöllis-poliittinen tavoite* on tehdä AE-mallin taustaolettamuksia ja sitoumuksia näkyväksi. Tutkimuksessa tukeudutaan kriittisen tutkimuksen perinteeseen, jossa totutut ajattelu- ja toimintatavat otetaan purkamisen kohteeksi.

Lopuksi: poliittis-käytännöllisen tutkimuksen valtavirtaa

Pitkäaikaisasunnottomuus on vaikeasti ratkaistava, yksilön ja yhteiskunnan kannalta kestävä sosiaalinen ongelma. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskuksen laskelmien mukaan Suomessa oli vuonna 2012 yksinäisiä asunnottomia 7 572, joista pitkäaikaisasunnottomia oli 2 730 henkilöä (Asunnottomat 2012). Suomessa asunnottomuuden poistamisen eteen on kuitenkin tehty töitä ja merkittäviä taloudellisia satsauksia kahden valtakunnallisen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman puitteissa (2008–2011; 2012–2015). Ohjelmat perustuvat AE-mallin soveltamiseen. Ne ovat yksi esimerkki AE-julkaisujen, -keskustelun ja politiikan keskinäis-suhteesta: ohjelmien ansiosta Suomi mainitaan usein niiden maiden joukossa, joissa AE-malli on omaksuttu kansallisella tasolla (esim. Busch-Geertsema 2010; Benjaminsen 2013b). Edellä kartoitimme julkaisuja, jotka osaltaan ovat vie-

neet eteenpäin AE-mallin tutkimusta, kehittämistä ja levittämistä kansainvälisesti. Taulukko 1 kokoaa yhteen julkaisujen suunnat, katsauksessa käytetyt julkaisut, suuntauksien pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet.

Tähän asti AE-julkaisuissa ovat painottuneet käytännöllis-poliittiset tavoitteet. Enemmistö julkaisuista keskittyy tuottamaan tietoa AE-sovellusten hyödyllisyydestä ja tuloksellisuudesta rikostaustaisten ja/tai mielenterveys- ja päihde-ongelmia omaavien henkilöiden asumisratkaisuna. Siten ne tähtäävät osaltaan toimintatavan rahoittamisen, kehittämisen ja tutkimuksen tukemiseen. Julkaisut ovat hyvin yksisuuntaisia sen suhteen, että AE-sovellukset ovat menestyksenkäitä erityisesti mitattuna yksilön aikana pois asunnottomuudesta ja asukastytyvyydenä.

Julkaisujen suunnat osoittavat, että AE-julkaisuissa tukeudutaan laajasti erilaisiin tutkimuksen tekotapoihin: on vertailevaa, arvioivaa, kriittistä, vuorovaikutuksellista ja kokemuksellista tutkimusta sekä mallinnuksia ja puheenvuorotekstejä. Julkaisujen sisältö ja määrällinen jakautuminen tekevät näkyväksi kuitenkin sen, miten valtaosa julkaisuista on malleja vertailevia artikkeleita, arviointiraportteja ja puheenvuorotekstejä, muiden tekstityyppien jäädessä toistaiseksi marginaaliin. Julkaisuissa käsitellään tutkimuksen tekemiseen liittyviä metodologisia ja metodisia kysymyksiä hyvin vähän. Käytännöllis-poliittiset tavoitteet ovat ensisijaisia, kun taas tutkimuksen itsensä kehittäminen jää sivuun. Lähes kaikissa julkaisuissa tutkimukselliseksi tavoitteeksi mainitaan, että tulevaisuudessa AE-tutkimusta tulisi tehdä enemmän. Olemme samaa mieltä tutkimuksen lisäämisen tarpeesta, mutta nähdäksemme tutkimusta tulisi kehittää tulevaisuudessa myös metodologisesti, jotta julkaisut olisivat yhtä vahvoja tutkimuksellisesti kuin ne ovat tänä päivänä käytännöllis-poliittisina suunnannäyttäjinä ja kehittämisen työkaluina.

KIRJALLISUUS

- Asunnottomat 2012: Selvitys 1/2013. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus, 2013. www.ara.fi/download/noname/%7B491574C4-A0A1-4DD0.../24182 (luettu 7.3.2014)
- Atherton, Ian & McNaughton-Nicholls, Carol: Housing First as a Means of Addressing Multiple Needs and Homelessness. *European Journal of Homelessness* 2 (2008), 289–303.

- Benjaminsen, Lars: Rehousing Homeless Citizens with Assertive Community Treatment. *Experiences from an ACT-programme in Copenhagen*. The Danish National Centre of Social Research, 2013a. www.sfi.dk/publications-4844.aspx?Action=1...4082 (luettu 8.3.2014)
- Benjaminsen, Lars: Results from the Housing First based Danish Homelessness Strategy and the

- Challenges of Youth Homelessness. EU Peer Review-kokouksen 22.11.2013 pohjapaperi, 2013b.
- Benjaminsen, Lars: Policy Review Up-date Results from Housing First Based Danish Homelessness Strategy. *European Journal of Homelessness* 7 (2013c): 2, 109–131.
- Blid, Mats & Källmèn, Håkan: A Qualitative Study of the Meaning of Housing Support – Comparisons of Two Different Housing Programs for Homeless People. Esitelmäteksti esitetty pohjoismaiden asunnottomuustutkijoiden seminaarissa Lund 12-14.4.2013.
- Bostad först som innovation – ett sätt att bekämpa extreme fattigdom? S. 125–147. Teoksessa Rønning, Rolf & Knutagård, Marcus & Heule, Cecilia & Swärd, Hans: *Innovationer i välfärden: – möjligheter och begränsningar*. luku 8. Tukholma: Liber AB, 2013.
- Busch-Geertsema, Volker: Finland 2010. The Finnish National Programme to Reduce Long-Term Homelessness: Synthesis Report. European Commission Employment, Social Affairs and Inclusion, 2010. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1024&langId=en&newsId=1419&moreDocument=yes&tableName=news> (luettu 8.3.2014)
- Busch-Geertsema, Volker: Housing First Europe: A Social Experimentation Project. *European Journal of Homelessness* 5 (2011):2, 209–211.
- Busch-Geertsema, Volker: The Potentials of Housing First from a European Perspective. *European Journal of Homelessness* 6 (2012a):2, 209–245.
- Busch-Geertsema, Volker: Housing First Europe: Progress Report on a Social Experimentation Project. *European Journal of Homelessness* 6 (2012b): 2, 241–245.
- Busch-Geertsema, Volker: Housing First Europe. Final Report. EU, 2013. <http://www.socialstyrelsen.dk/housingfirsteurope> (luettu 2013)
- Collins, Susan E. & Clifasefi, Seema. L. & Dana, Elisabeth A. & Andrasik, Michele P. & Stalh, Natalie & Kirouac, Megan & Welbaum, Callista & King, Margaret & Malone, Daniel K.: Where Harm Reduction Meets Housing First: Exploring Alcohol's Role in a Project-Based Housing First Setting. *International Journal of Drug Policy* 23 (2012a): 2, 111–119.
- Collins, Susan E. & Malone, Daniel K. & Clifasefi, Seema L. & Ginzler, Joshua A. & Garner, Michelle D. & Burlingham, Bonnie & Lonczak, Heather S. & Dana, Elizabeth A. & Kirouac, Megan & Tanzer, Kenneth & Hobson, William G. & Marlatt, G. Alan & Larimer, Mary E: Project Based Housing First for Chronically Homeless Individuals with Alcohol Problems: Within Subjects Analyses of 2-year Alcohol Trajectories. *American Journal of Public Health* 102 (2012b): 3, 511–518.
- Cornes, Michelle & Manthorpe, Jill & Joly, Luois & O'Halloran, Sue: Reconciling Recovery, Personalisation and Housing First: Integrating Practice and Outcome in the Field of Multiple Exclusion Homelessness. *Health & Social Care in the Community* 22 (2014):2. 134–143.
- De Decker, Pascal: Good Practice Briefing. Societal Rental Agencies: An Innovative Housing-led Response to Homeless. FEANTSA, 2012. <http://www.feantsa.org/spip.php?article620> (luettu 8.3.2014)
- Edens, Ellen Lockard & Mares, Alvis S. & Tsai, Jack & Rosenheck, Robert A.: Does Active Substance Use at Housing Entry Impair Outcomes in Supported Housing for Chronically Homeless Persons? *Psychiatric Services* 62 (2011): 2, 171–178.
- Gaetz, Stephen & Scott, Fiona & Gulliver, Tanya (toim): *Housing First in Canada: Supporting Communities to End Homelessness*. Canadian Homelessness Research Network Press, 2013. www.homelesshub.ca/sites/default/files/Housing-FirstInCanada_0.pdf (luettu 8.3.2014)
- Granfelt, Riitta: Asumissosiaalinen työ läsnäolotyönä – Kokemuksia naisten yhteisöstä. S. 219–243. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.): *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vas-tapaino, 2013a.
- Granfelt, Riitta: Asumissosiaalinen työ rikosseuraamusallalla. S. 209–228. Teoksessa Hyväri, Susanna & Kainulainen, Sakari (toim.): *Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. A tutkimuksia 39, 2013b.
- Greenwood, Ronni Michelle & Schaefer-McDaniel, Nicole J. & Winkel, Gary & Tsemberis, Sam: Decreasing Psychiatric Symptoms by Increasing Choice in Services for Adults with Histories of Homelessness. *American Journal of Community Psychology* 36 (2005): 3–4, 223–228.
- Goering, Paula & Streiner, David & Adair, Carol & Aubry, Tim & Barker, Jayne & Distasio, Jino & Hwang, Stephen & Komaroff, Janina & Latimer, Eric & Somers, Julian & Zabkiewicz, Denise: At Home/chez Soi Trial Protocol: a Pragmatic, Multi-Site, Randomised Controlled Trial of a Housing First Intervention for Homeless Individuals with Mental Illness in Five Canadian Cities. *British Medical Journal Open* 1 (2011): 2, —18.
- Gulcur, Leyla & Stefancic, Ana & Shinn, Marybeth & Tsemberis, Sam & Fischer, Sean: Housing, Hospitalization, and Cost Outcomes for Homeless Individuals with Psychiatric Disabilities Participating in Continuum of Care and Housing First Programs. *Journal of Community and Social Psychology* 13 (2003):2, 171–186.
- Gulcur, Leyla & Tsemberis, Sam & Stefancic, Ana & Greenwood, Ronni Michelle: Community Integration of Adults with Psychiatric Disabilities and Histories of Homelessness. *Community Mental Health Journal* 43 (2007): 3, 211–228.
- Haahtela, Riikka: Työntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamisia asumisyksikössä. S. 183–208. Teoksessa Hyväri, Susanna & Kainulainen, Sakari (toim.): *Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 39, 2013.
- Hansen Löffstrand, Cecilia: On the Translation of the Pathways Housing First Model. *European Journal*

- of Homelessness 6 (2012): 2, 175–182.
- Hansen Löfstrand, Cecilia & Juhila, Kirsi: The Dis-course of Consumer Choice in the Pathways Housing First Model. *European Journal of Homelessness* 6 (2012):2, 47–68.
- Henwood, Benjamin F. & Padgett, Deborah K. & Stanhope, Victoria: The Role of Housing: A Comparison of Front-Line Provider Views in Housing First and Traditional Pogramms. *Administration and Policy in Mental Health* 38 (2011):2, 77–85.
- Hinkka, Terhi & Koivisto, Juha & Haverinen, Riitta: Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. Helsinki: Stakes, Stakesin raportteja 12, 2006.
- Housing-led Policy Approaches: Social Innovation to End Homelessness in Europe. FEANTSA, 2011. <http://www.socialinnovationexchange.org/ideas-and-inspiration/local-development-and-communities/articles/housing-led-policy-approaches> (luettu 8.3.2014)
- Johnsen, Sarah: Shifting the Balance of the Housing First Debate. *European Journal of Homelessness* 6 (2012): 2, 193–197.
- Johnsen, Sara & Fitzpatrick, Suzanne: Turning Point Scotland's Housing First Pilot Evaluation: Interim Report. Heriot-Watt University, 2012. <https://pureapps2.hw.ac.uk/portal/files/1930308/InterimReport.pdf> (8.3.2014)
- Johnsen, Sarah & Fitzpatrick, Suzanne: Housing First Europe: Local Evaluation Report Glasgow Housing First. *Housing First Europe*, 2013. <http://www.socialstyrelsen.dk/housingfirsteurope> (luettu 8.3.2014)
- Johnsen, Sara & Teixeira, Ligia: Staircases, Elevators and Cycles of Change. 'Housing First' and Other Housing Models for Homeless People with Complex Support Needs. Crisis & CHP, 2010. <http://www.crisis.org.uk/data/files/publications/Housing%20Models%20Report.pdf> (luettu 8.3.2014)
- Johnsen, Sara & Teixeira, Ligia: "Doing It Already?" Stakeholders Perceptions of "Housing First" in the UK. *International Journal of Housing Policy* 12 (2012):2, 183–203.
- Johnson, Guy: Housing First 'Down Under': Revolution, Realignment or Rhetoric? *European Journal of Homelessness* 6 (2012): 2, 183–189.
- Johnson, Guy & Parkinson, Sharon & Parsell, Cameron: Policy Shift or Program Drift? Implementing Housing First in Australia. Australian Housing and Urban Research Institute, AHURI Final Report No 184, 2012. http://nwhnnetau.ozs-tagging.com/admin/file/content101/c6/AHURI_Final_Report_No184_Policy_shift_or_program_drift_Implementing_Housing_First_in_Australia.pdf (luettu 8.3.2014)
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi: Pohjimmaiset asuntomarkkinat – diskurssianalyysi kuntatason viranomaiskäytännöistä. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 1991.
- Kaakinen, Juha: Asunto ensin ja sitten. S. 15–24. Teoksessa Hyväri, Susanna & Kainulainen, Sakari (toim.): Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnotomuteen ja asumispalveluihin. Helsinki: Dia-konia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 39, 2013.
- Kallio, Tomi J.: Laadullinen review-tutkimus meto-dina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* (2006): 2, 18–28.
- Kertesz, Stefan. G. & Crouch, Kimberly & Milby, Jesse B. & Cusimano, Robert E. & Schumacher, Joseph E.: Housing First for Homeless Persons with Active Addiction: Are We Overreaching? *Milbank Quarterly* 87 (2009): 2, 495–534.
- Kertesz, Stefan G. & Winer, Saul J.: Housing the Chronically Homeless. High Hopes, Complex Realities. *Journal of the American Medical Association* 301 (2009): 17, 1822–1824.
- Kettunen, Marko: Asunto ensin – malli Yhdysvallois-ta ja soveltaminen Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013): 5, 562–570.
- Kettunen, Marko & Granfelt, Riitta: Observations from the First Year of the Finnish Name on the Door Project: Recommendations for the Long-Term Homelessness Reduction Programme for Years 2012–2015. Nimi ovesa -hanke, 2011. www.housingfirst.fi/en/housing_first/reading-room/general_reading/observations_and_conclusions (luettu 8.3.2014)
- Knutagård, Marcus & Kristiansen, Arne: Not by the Book: The Emergence and Translation of Housing First in Sweden. *European Journal of Homelessness* 7 (2013):1, 93–115.
- Kristiansen, Arne & Espmarker, Anne: Sen är det ju mycket det här att man får vara ärlig också och det är man ju inte van vid... Bostad först ur de boendes perspektiv. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet. Working Paper Series, 2012.
- Källmen, Håkan: Free from Homelessness: Is Housing First the Solution? – A Comparison Across Time between Homeless Clients Who Have Acquired a Home of Their Own and a Control Group. Esitel-mäteksti esitetty pohjoismaiden asunnottomuus-tutkijoiden seminaarissa Lund 12.–14.4.2013.
- Lanzerotti, Laura: Housing First For Families. Research to Support the Development of Housing First for Families Training Curriculum. The National Alliance to End Homelessness, 2004. http://b3cdn.net/naeh/7ae0405148a30e6b9d_04m6b9x2d.pdf (luettu 9.3.2014)
- Larimer, Mary E & Malone, Daniel K. & Garner Michelle D. & Atkins, Davis C. & Burlingham Bonnie & Tanzer, Kenneth & Ginzler, Joshua & Clifasefi, Seema L. & Hobson, William G. & Marlatt, G. Alan: Health Care and Public Service Use and Costs Before and After Provision of Housing for Chronically Homeless Persons with Severe Alcohol Problems. *JAMA* 301(2009): 13, 1349–1357.
- McManus, Donald: Breaking Down the Myths: Providing and Managing Housing Services for Homeless People. FEANTSA, 2011. <http://www.feantsa.org/spip.php?article620> (luettu 8.3.2014)
- McNaughton, Nicholls Carol & Atherton, Iain: Hou-

- sing First: Considering Components for Successful Resettlement of Homeless People with Multiple Needs. *Housing Studies* 26 (2011): 5, 767–777.
- Nelson, Geoffrey: Housing for People with Serious Mental Health Illness: Approaches, Evidence, and Transformative Change. *Journal of Sociology & Social Welfare* 37(2010): 4, 123–146.
- Padgett, Deborah K: Choices, Consequences and Context: Housing First and its Critics. *European Journal of Homelessness* 7 (2013): 2, 341–347.
- Padgett, Deborah & Gulcur, Leyla & Tsemberis, Sam: Housing First Services for People Who are Homelessness with Co-Occurring Serious Mental Illness and Substance Abuse. *Research on Social Work Practice* 16 (2006): 1, 74–83.
- Padgett, Deborah K. & Henwood, Benjamin F.: Qualitative Research for and in Practice: Findings from Studies with Homeless Adults Who have Serious Mental Illness and Co-Occurring Substance Abuse. *Clinical Social Work Journal* 40 (2012): 2, 187–193.
- Padgett, Deborah K & Stanhope, Victoria & Henwood, Benjamin F. & Stefancic, Ana: Substance Use Outcomes among Homeless Clients with Serious Mental Illness: Comparing Housing First with Treatment First Programs. *Community Mental Health Journal* 47 (2011): 2, 227–232.
- Pearson, Carol L. & Locke, Gretchen & Montgomery, Ann Elisabeth & Buron, Larry: The Applicability of Housing First Models to Homeless Persons with Serious Mental Illness. Final Report. US Department of Housing and Urban Development, Office of Policy Development and Research, 2007. <http://www.huduser.org/portal/publications/hsgfirst.pdf> (luettu 8.3.2014)
- Pearson, Carol L. & Montgomery, Anna Elisabeth & Locke, Gretchen: Housing Stability Among Homelessness Individuals with Serious Mental Illness Participating in Housing First Programs. *Journal of Community Psychology* 37 (2009): 3, 404–417.
- Perlman, J. and Parvensky, J: Denver Housing First Collaborative Cost Benefit Analysis and Program Outcomes Report. Denver: Colorado Coalition for the Homeless, 2006.
- Pleace, Nicholas: The Ambiguities. Limits and Risks of Housing First From a European Perspective. *European Journal of Homelessness* 5 (2011a): 2, 113–122.
- Pleace, Nicholas: Exploring the Potential of the 'Housing First' Model, (2011b) www.socca.fi/files/1580/Pleace_2011.pdf (luettu 9.3.2014)
- Pleace, Nicholas: Housing First. Belgium: FEANT-SA, 2012.
- Pleace, Nicholas: Consumer Choice in Housing First. *European Journal of Homelessness* 7 (2013): 2, 329–339.
- Pleace, Nicholas & Bretherton, Joanne: Will Paradigm Drift Stop Housing First from Ending Homelessness? Categorising and Critically Assessing the Housing First Movement from a Social Policy Perspective. *Social Policy in an Unequal World*. Joint Conference of the East Asian Social Policy Research Network, 2012a. <https://www.york.ac.uk/.../NPJB-EASP-SPA-2012.pdf> (luettu 9.3.2014)
- Pleace, Nicholas & Bretherton, Joanne: What Do We Mean by Housing First? Categorising and Critically Assessing the Housing First Movement from a European Perspective. ENHR Conference, Lillehammer, June 2012 WS-14: Welfare Policy, Homelessness and Exclusion, 2012 b. https://pure.york.ac.uk/portal/files/15534560/ENHR_HF_paper_Nicholas_Pleace.pdf (luettu 9.3.2014)
- Pleace, Nicholas & Bretherton, Joanne: The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness. *European Journal of Homelessness* 7 (2013): 2, 21–41.
- Raitakari, Suvi & Juhila, Kirsi: Asunto ensin -mallin ja portaikkomallin jännitteet mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisratkaisussa. *Suuntaaja* (2012): 2, 18–22.
- Robbins, Pamela Clark & Callahan, Lisa & Monahan, John: Perceived Coercion to Treatment and Housing Satisfaction in Housing-First and Supportive Housing Programs. *Psychiatric Services* 60 (2009): 9, 1251–1253.
- Sahlin, Ingrid: The Staircase of Transition: Survival Through Failure. *Innovation: European Journal of Social Science Research* 18 (2005): 2, 115–135.
- Stanhope, Victoria & Dunn, Kerry: The Curious Case of Housing First: the Limits of Evidence-based Policy. *International Journal of Law and Psychiatry* 34 (2011): 4, 275–282.
- Stefancic, Ana & Tsemberis, Sam: Housing First for Long-Term Shelter Dwellers with Psychiatric Disabilities in a Suburban County: Four Year study of Housing Access and Retention. *The Journal of Primary Prevention* 28 (2007): 3–4, 265–279.
- Tsai, Jack & Mares, Alvin S. & Rosenheck, Robert A.: A Multisite Comparison of Supported Housing for Chronically Homeless Adults: "Housing First" versus "Residential Treatment First". *Psychological Services* 7 (2010): 4, 219–232.
- Tsai, Jack & Rosenheck, Robert A.: Considering Alternatives to the Housing First Model. *European Journal of Homelessness* 6 (2012): 2, 201–208.
- Tainio, Hannele & Fredriksson, Peter: The Finnish Homelessness Strategy: from a 'Staircase' Model to a 'Housing First' Approach to Tackling Long-term Homelessness. *European Journal of Homelessness* 3 (2009), 181–199.
- Toronto Shelter Support & Housing Administration: What Housing First Means for People: Results of Streets to Homes 2007 Post-Occupancy Research. Toronto: Toronto Shelter, Support & Housing Administration, 2007.
- Tsemberis, Sam: From Street to Home: An Innovative Approach to Supported Housing for Homeless Adults with Psychiatric Disabilities. *Journal of Community Psychology* 27 (1999): 2, 225–241.
- Tsemberis, Sam & Asmussen, Sara: From Street to Homes: The Pathways to Housing Consumer Preference Supported Housing Model. *Alcoholism Tre-*

- atment Quarterly 17 (1999): 1–2, 113–131.
- Tsemberis, Sam: *Housing First. The Pathways Model to End Homelessness for People With Mental Illness and Addiction*. Minnesota: Hazelden, 2010.
- Tsemberis, Sam: *Housing First: Basic Tenets of the Definition Across Cultures*. *European Journal of Homelessness* 6 (2012):2, 169–173.
- Tsemberis, Sam & Eisenberg, Ronda F.: *Pathways to Housing: Supported Housing for Street-Dwelling Homeless Individuals with Psychiatric Disabilities*. *Psychiatric Services* 51 (2000): 4, 487–493.
- Tsemberis, Sam & Gulcur, Leyla & Nakae, Maria: *Housing First, Consumer Choice, and Harm Reduction for Homeless Individuals with a Dual Diagnosis*. *American Journal of Public Health* 94 (2004):4, 651–656.
- Tsemberis, Sam & Moran, Linda & Shinn, Marybeth & Asmussen, Sara M. & Shern, David L.: *Consumer Preference Programs for Individuals Who Are Homeless and Have Psychiatric Disabilities: A Drop-In Center and a Supported Housing Program*. *American Journal of Community Psychology* 32 (2003): 3–4, 305–317.
- Yanos, Phillip T. & Felton, Barbara J. & Tsemberis, Sam & Frye, Victoria A.: *Exploring the Role of Housing Type, Neighborhood Characteristics, and Lifestyle Factors in the Community Integration of Formerly Homeless Persons Diagnosed with Mental Illness*. *Journal of Mental Health* 16 (2007): 6, 703–717.
- Wewerinke, Doriëke & Shamma, Sara & Wolf, Judith: *Evaluation of Discus Housing First, the Netherlands*. Netherlands Centre for Social Care Research, 2013. <http://www.socialstyrelsen.dk/housingfirsteurope> (luettu 8.3.2014)
- Willse, Craig: *Neo-liberal Biopolitics and the Invention of Chronic Homelessness*. *Economy and Society* 39 (2010):2, 155–184.

TIIVISTELMÄ

Suvi Raitakari & Kirsi Juhila: Asunto ensin -julkaisujen suuntauksat, pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet.

Pitkäaikaisasunnottomuutta ratkaistaan yhä useammin oman kodin ja sinne tuotavien palvelujen periaatteella, jota kutsutaan Asunto ensin -malliksi (AE-malli). Katsausartikkelissa luokitellaan ja eritellään AE-julkaisuja, jotka lähtevät siitä, että alun perin AE-malli kehitettiin New Yorkissa 1990-luvun alussa Pathways to Housing -järjestössä Sam Tsemberiksen johdolla. Malli on saanut suurta kansainvälistä huomiota mielenterveys- ja/tai päihdeongelmista kärsivien sekä rikostaustaisten pitkäaikaisasunnottomien asumisratkaisuna. Kyseessä on erityinen asumispalvelukonsepti, filosofia sekä kasvava tutkimusalue – toiset puhuvat jopa asunnottomuuspolitiikan paradigmanmuutoksesta.

Katsausartikkelin tavoitteena on luoda kokonaiskuva AE-julkaisuista. Julkaisuja tarkastellaan siitä näkökulmasta, miten ne eroavat toisistaan tutkimustavallisesti. Julkaisujen luokittelua ja erittelemistä ohjaa kolme selvitystehtävää: millaisia suuntauksia julkaisuista on paikannettavissa ja mitkä ovat kunkin suuntauksen pääargumentit ja käytännöllis-poliittiset tavoitteet?

Tärkein julkaisujen valintakriteeri oli tekstin kytkeytyminen Pathways to Housing -järjestön mallista käytävään keskusteluun. Julkaisut (N = 77) muodostavat kuusi suuntausta: asumismalleja vertailevat tekstit, oppikirjat ja mallinnukset, arviointitutkimukset ja katsaukset, soveltamis- ja siirrettävyysspuheenvuorot, mikrokäytäntöjen ja kokemuksen tutkimus ja kriittinen yhteiskuntateoreettinen tutkimus.

AE-julkaisuissa painottuu käytännöllis-poliittiset tavoitteet. Enemmistö julkaisuista keskittyy tuottamaan tietoa mallin hyödyllisyydestä ja tuloksellisuudesta. Siten ne tähtäävät osaltaan toimintatavan rahoittamisen, kehittämisen ja tutkimuksen tukemiseen. Julkaisut ovat hyvin yksisuuntaisia sen suhteen, että AE-malli on menestyksenkäs erityisesti, kun mitataan yksilön aikaa pois asunnottomuudesta ja asukastyytyväisyyttä. Lähes kaikissa julkaisuissa mainitaan, että tulevaisuudessa AE-tutkimusta tulisi tehdä enemmän. Tutkimuksen lisääminen onkin tarpeen, mutta myös sen kehittäminen metodologisesti, jotta julkaisut olisivat yhtä vahvoja tutkimuksellisesti kuin ne ovat tänä päivänä käytännöllis-poliittisina suunnannäyttäjinä ja kehittämisen työkaluina.